

POMŮCKA FORMACE V OBDOBÍ INICIACE DO SFŘ

Život sv. Františka jako odrazový můstek pro poznávání františkánské spirituality

Věnováno průkopníkovi novodobé formátorské služby terciářského společenství v Sušici
br. Konrádovi Mírovi Melcherovi z Horních Dvorců, OFS

„Období iniciace slouží k vzájemnému poznání mezi MBS a uchazečem, **k seznámení uchazeče s františkánskou spiritualitou, s životem a učením sv. Františka z Assisi** i s Řeholí SFŘ a k ověření pravosti povolání k životu v bratrském společenství dle františkánské evangelní cesty.“

(Stanovy Národního bratrského společenství, II. 2, str. 88)

ÚVODNÍ INFORMACE

1) Data a též sled událostí, především během mládí a obrácení, jsou spíše orientační - k zamyšlení a všeobecnému přehledu, neboť o tom nemáme přesných zpráv.

➤ Tento symbol značí impuls k zamyšlení pro život víry a františkánské povolání.

2) Vysvětlení zkratk, které pod čarou odkazují na místa, kde je možno se dovědět k daným tématům více:

FP I. = *Františkánské prameny I.: Spisy sv. Františka a sv. Kláry*,
existují 2 vydání: z roku 2001 (tvrdé desky) a z roku 2014 (měkké desky).

FP II. = *Františkánské prameny II.: Legendy o sv. Františkovi z let 1226-1235*.

FP III. = *Františkánské prameny II.: Legendy o sv. Františkovi z let 1240-1253*.

FP I. Řím = *Františkánské prameny I.*, vydané v roce 1982 v Římě - jedná se o soubor mnoha legend, svědectví, apod. o sv. Františkovi, ale není to prý kvalitní překlad.

FP I. Olomouc = *Františkánské prameny I.*, vydané roku 2001 v Olomouci - jde v podstatě o nově vydané *FP I. Řím*.

3) Jak je vidět, existuje více variant *Františkánských pramenů*, proto nejsou v odkazech uváděna čísla stránek, které se liší, nýbrž čísla mezinárodního označení bodů či kapitol.

ŽIVOT SV. FRANTIŠKA

1181/2 Narození Františka v Assisi

- otec Pietro Bernardone, bohatý obchodník s látkami a matka Pica /vysl. Pika/, původem z Francie;
- při křtu obdrží jméno Jan (Křtitel), jeho otec po návratu z Francie, kterou si oblíbil, však změnil jméno na František (Francesco /Frančesko/, *Francouzek*);
- 1193 přichází na svět sv. Klára.

DOBA SV. FRANTIŠKA (charakteristiky)

- 2 základní mocnosti ve středověké Evropě: Císař a papež - stát a církev;
- společnost v Itálii přechází z feudální (vázaná na půdu) k měšťanské (více svobod, obchod, řemesla);
- společnost rozdělena na stavy (přibližně): urození (šlechta = rodina sv. Kláry), duchovenstvo, neurození (i když byli bohatí = měšťanská rodina Františkova),...;
- propastná chudoba společnosti, kdy byly velké rozdíly mezi bohatými a chudými;
- církevní hierarchie i pastýřská služba dosti vzdálené běžnému životu lidí;
- přesto snahy o obrodu: v 11.-12. stol. reforma *benediktinů* (kartuziáni, cisterciáci, trapisté); roku 1119 vznik *premonstrátů* (přechod od monastického života k apoštolskému); *humiliáti* (od 1178 v Itálii - zbožné společenství lidí nižšího stavu, vedli společný život a měli i *terciáře*); *katoličtí chudí* (život v evangelní chudobě zasvěcený studiu a apoštolátu).
- působili však také náboženští reformátoři, kteří nezdědka upadali do bludů i agresivity vůči představitelům církve, František se s nimi jistě potkával: *valdenští* (šířili bibli v lidovém jazyce, vedli život v chudobě, odmítali některé svátosti, kázali proti vůli biskupů); *kataři* (neboli *albigenští*; hlásali

dualismus: Nebe (duchový svět) je od dobrého Boha, ale hmotný svět stvořen zlou bytostí + princip dobra a zla existuje vedle sebe od věčnosti; u některých učení o reinkarnaci).

- V čem může být Františkova doba podobná té naší?

1198-1202 Války během Františkova mládí

- 1198 (jaro): obyvatelé Assisi obléhají Roccu /Rokku/ (pevnost nad Assisi) a zničí ji; jednalo se o znamení císařské moci nad městem; zřejmě se účastnil i František, bylo mu minimálně 16 let;
- 1200: občanská válka v Assisi, kdy je šlechta (i Klářina rodina) vyhnána z města; nejspíš i zde se František zapojil;
- 1202: válka mezi Assisi a Perugií /vysl. Perudžijí/, které hájí vyhnanou assiskou šlechtu a vítězí u Collestrady /Kolestrady/; František v bitvě zajat a asi rok vězněn v Perugii¹.

1203 František propuštěn z vězení a nemocen²

- po zaplacení výkupného otcem;
- vrací se nemocný a dlouho se z toho dostává; má příležitost přemýšlet o životě.

- Jaké mám zkušenosti s přínosem nemoci a vůbec jakýchkoliv nesnází pro naše obrácení?

1205 František se vydává na válečnou výpravu³

- již se uzdravil☺; nádherně ozbrojen (díky tátovi) vyráží v touze po slávě na vojenskou výpravu na jih Itálie, aby si tak vydobyl rytířský titul;
- někde u města Spoleto však zastaven vizí: nějaký čas předtím měl vidění paláce plného zbraní a v něm nevěstu, což si vyložil jako povzbuzení ve své ambici, ale nyní slyší rozhodující dotaz: „Proč hledáš sluhu místo pána?“⁴
- uposlechne výzvu k návratu do Assisi!

- Jaké byly Františkovy neřesti, které určovaly směr jeho života?
- Kdo je skutečným Pánem mého života? Je to Ježíš Kristus nebo já sám, či někdo jiný nebo něco jiného?

1205 Františkova proměna

- po návratu sice jako „vůdce“ mládeže ještě financuje pitky⁵, ale už se víc stahuje z ruchu světa⁶;
- setkává se s *malomocnými*;
- zavítá do kostela *San Damiano* (sv. Damián) u Assisi, kde mu Kristus z kříže říká: „Františku, jdi a oprav můj dům...“⁷;
- František si to vyložil, že má opravit kostel (v italštině je stejné slovo pro kostel a církev), proto jede do Foligna /Foliňa/ prodat látky a peníze dává na opravu - kněz je však odmítne a později vrátí;
- konflikt s otcem: František se ze strachu měsíc skrývá v jeskyni; posílen se vrací a je otcem doma uvězněn; matka ho však osvobozuje, načež František odchází opět k San Damianu, odkud ho otec přivleče před biskupa k soudu⁸;

- Ačkoliv legendy většinou uvádějí zásadní bod obrácení setkání s Kristem v San Damianu, on sám v *Závěti* toto nezmiňuje, ale zdůrazňuje, že to bylo přivedení Pánem mezi malomocné⁹. V San

¹ Srov. *FP III.* - TOMÁŠ Z CELANA /Čelana/, *Druhý životopis sv. Františka*, b. 4.

² Srov. *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 3-4.

³ Srov. *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 4-6.

⁴ Srov. *FP III.* - TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka*, b. 6.

⁵ Srov. *FP III.* - TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka*, b. 7.

⁶ Srov. *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 6-7.

⁷ Srov. *FP III.* - TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka*, b. 10.

⁸ Srov. *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 10-15.

⁹ Srov. *FP I.* - *Závěť*, v. 1-3.

Damianu však Františkovo obrácení dostalo spád. Větší význam pro poznání Františka má to, co říká on sám o sobě (= *FP I.*), než, co o něm píše jiní (= *FP II.*, atd.).

- Začátek Františkovy cesty u malomocných ukazuje na **význam služby lidem na okraji společnosti** (v duchovní, psychické, tělesné, materiální, aj. nouzi) i pro jeho následovníky. Kdo jsou dnešní malomocní v našem okolí?

1206 Před biskupem Assisi a nový život¹⁰

- František se veřejně zříká všeho vlastnictví a volí Boha jako svého pravého Otce;
- nahý František je zahalen biskupovým pláštěm, což vyjadřovalo, že církev ho přijímá pod svou ochranu;
- František odchází pln radosti do města Gubbio;
- žije chvíli u benediktinů jako myčka nádobí;
- pak přebývá s malomocnými v jednom leprosáriu a pečuje o ně.

- Nebylo to náhlé obrácení, ale proces: od vězení, přes nemoc, vidění u Spoleta, hledání se po návratu z válečné výpravy...možná 3 roky. Jak probíhalo mé obrácení?
- František je od počátku pod ochranou církve - význam života **v jednotě s církví** i pro *františkány*.
- Ač František nic nemá, „překypuje radostí“ - charakteristické pro Františkovu spiritualitu: bezmezná **důvěra v nebeského Otce - radost - chudoba - služba**.

1206-1208 Oprava kostelů u Assisi¹¹

- František opravuje kostelíky San Damiano, pak sv. Petra a Porciunkuli (Panna Maria andělská);
- nosí poustevnický hábit.

- Kostely a vůbec sakrální objekty jsou znamením Boží přítomnosti mezi námi. Jak pečujeme o svůj farní či řádový kostel, kostely vůbec, Boží muka v okolí,...?

1208 Povolání k životu podle evangelia¹²

- v Porciunkuli, snad o svátku sv. Matouše roku 1208, poslouchá evangelium o rozeslání učedníků: „Jděte a kažte...nemocné uzdravujte...neberte od nikoho zlato ani peníze...Když vstoupíte do domu, řekněte: 'Pokoj vám!'...“ (Mt 10, 5-15);
- na požádání mu kněz evangelium osvětlí a František objeví své povolání k životu podle evangelia: „To je to, co chci, to je to, co hledám,...“;
- mění oděv: volí hábit ve tvaru kříže, přepásaný provazem;
- začíná kázat.

- František objevuje své povolání v církvi při **naslouchání Božímu slovu** - důležitost jeho rozjímání i pro nás.
- František pochopil evangelium poté, co je předložil knězi - důležitost **rozumět evangelium v jednotě s církví** (neboť v ní vzniklo).
- Františkánský život je **následováním Ježíše**.
- Františkánský život je utvářen Ježíšovým **evangeliem, které je nejvyšší normou života**.
- Ježíšův příkaz „Jděte...“ uvádí z mnišské *stabilitas loci* (stálost místa) do pohybu dosavadního poustevníka Františka, který se stává apoštolem-**poutníkem** na tomto světě.
- Františkánství je spojeno s **apoštolátem**: být „solí země“ a také být **hlasateli pokoje i obrácení**, které ho působí.
- „Nic si neberte na cestu“ - kromě touhy následovat Krista chudého a evangelní rady: „Prodej všechno, co máš, rozděl chudým a budeš mít poklad v nebi“, měl zřejmě i tento Ježíšův příkaz za následek Františkovu volbu života v **chudobě** = v důvěře v Boží prozřetelnost, v nelpění na věcech, v pokoře. Chudí na věci, měli být bratři „bohatými na ctnosti“. Chudoba -

¹⁰ Srov. *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 13-17.

¹¹ Srov. *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 18.21.

¹² Srov. *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 22-23.

nepřivlastňování si ničeho pod nebem (vyjma svých hříchů), aby člověk mohl být zcela vlastnictvím Pána - měla být pro bratry cestou do „země živých“¹³.

1208-1209 První bratři a první misie

- duben: k Františkovi se přidává první následovník, bohatý a učený šlechtic Bernard z Quintavalle;
- dalšími spolubratry byli: Petr Catani /Katáni/, Egidio /Ed'židyó/ (=Jiljí), Filip Longo, Lev, Maseo, Ginepro /Džinepro/, ... během roku jich je už dvanáct¹⁴;
- za tu dobu podniknou asi tři misie po střední Itálii¹⁵.

- Podstatná charakteristika františkánského povolání je **život ve společenství, bratrství**. Původně měl František sklon k poustevnickému životu (nosil zpočátku poustevnický hábit), v modlitbě, práci, samotě. S apoštolským povoláním však posílá Pán Františkovi i první bratry, které od Něho František přijímá jako *dar*. Později totiž bude vzpomínat, že „Pán mi dal bratry“¹⁶: Žijí pospolu, mají se mezi sebou chovat jako „členové rodiny“, bratr má o bratra pečovat jako matka o svého syna¹⁷, ve smyslu evangelia chodí po světě nejméně ve dvou, ba i v poustevnických lokalitách pobývají nablízku, společně sdílejí hmotná dobra...
- Vidím v sestře/bratru ve společenství *dar* od Pána přes všechny její/jeho nedostatky? V čem je pro mne *darem* nejméně příjemná/ý sestra/bratr v našem společenství?
- Od samého počátku je součástí života Františka a jeho druhů také **apoštolát**, hlásání pokání.

1209 Schválení Františkova života papežem

- podobně jako kdysi apoštol Pavel předložil evangelium, jak je káže představeným církve (*Gal 2,1-2*) i František se vydává s 11 bratry k nástupci sv. Petra, aby mu schválil jeho způsob života (tj. řeholi) podle evangelia¹⁸;

- v *Závěti* o tom později píše: „Sám Nejvyšší mi zjevil, že mám žít podle svatého evangelia. To jsem několika slovy a jednoduše nechal napsat a pan papež mi to potvrdil“¹⁹;

- jednalo se o papeže Innocenc III., zřejmě nejmocnějšího papeže středověku; ten měl mít sen, kdy viděl nepatrného muže, jak podpírá hroučící se Lateránskou baziliku, tehdejší sídlo papežů = církev (souvislost s viděním z kostelíka San Damiano: „Františku, oprav můj dům...“)²⁰;

- Františkovo společenství bratří je později jím samotným nazváno „Řád menších bratří“.

- Pro Františka je typická až dětská důvěra v církev, jeho oddaná **katolicita**. Je to pozoruhodné obzvláště pro dobu, kdy představitelé církve byli - často právem - viněni z pohoršlivého života. Nakolik je pro mne církev i s jejími viditelnými autoritami důležitá a směrodatná, ač dobře vidím nedostatky jejich členů nebo pastýřů?

1209-1210 Usazení v Rivotorto a přesun do Porciunkule

- po delším putování z Říma se bratři usadili nedaleko Assisi v Rivotorto²¹ a poté, co byli donuceni místo opustit, přesunuli se do Porciunkule (v překladu: *Podílek, Kousíček*). O užívání tohoto kostelíka požádal František opata benediktinů, kterým za to dával pronájem. Tak se z Porciunkule stává kolébka Řádu²².

- Porciunkule byla zasvěcena Panně Marii Královně andělů. Je příznačné, že právě toto místo si František vybral za centrum společenství - měl totiž **v mimořádné úctě Matku Boží**. Jí také

¹³ Srov. *FP I.* - *Řehole*, kap. 6, v. 1-6.

¹⁴ Srov. *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 23-25.29.31.

¹⁵ Srov. *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 29-30.

¹⁶ Viz *FP I.* - *Závěť sv. Františka*, v. 14.

¹⁷ Srov. *FP I.* - *Řehole*, kap. 6, v. 7-8.

¹⁸ Srov. *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 32-33.

¹⁹ Srov. *FP I.* - *Závěť sv. Františka*, v. 14-15.

²⁰ Srov. *FP III.* - TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka*, b. 17.

²¹ Srov. *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 42.

²² Srov. *FP III.* - TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka*, b. 18.

zasvěcoval další kapličky, zakládané při klášterech bratří. Mariánská úcta není výsadou jen některých spiritualit (karmelitáni), ale patří od počátku i k františkánství.

- Rovněž přídomek „andělská“ je příznačný, neboť František velmi **ctil také anděly**²³.
- František měl i toto místo jen pronajaté, pravým domovem mu bylo Nebe; zde byl jen **poutník** a nechtěl si proto na tomto světě nic přivlastňovat.
- Čím se František a bratři živili? Především **vlastní prací**: „Já jsem pracoval vlastníma rukama a chci pracovat“²⁴. „Přes den ti, kdo to uměli, pracovali rukama, ošetřovali malomocné nebo pokorně a zbožně sloužili těm na jiných čestných místech. Nechtěli vykonávat žádný úřad, z něhož by mohlo vzniknout pohoršení, ale zaměstnávali se vždy svatým, řádným, poctivým a užitečným dílem, aby povzbuzovali všechny, s nimiž se setkávali, k pokoře a trpělivosti“²⁵. Jako odměnu za práci směli přijímat potřebné věci, ne však peníze, které byly v té době znamením bohatství. Pokud odměnu nedostali, (což mohlo nastat, např. když ošetřovali chudé malomocné), mohli jít **žebrat** po domech²⁶. Lze rozumně předpokládat, že práci „vlastníma rukama“ František nemínil pouze práci manuální, ale každou osobně vykonávanou, poctivou službu druhým (věda, školství, vedoucí pozice, studium,...).
- Vnímám své zaměstnání nejen jako zdroj obživy, ale i jako projev lásky k druhým?

1212 Sv. Klára a Řád chudých paní

- Klára, Františkova současnice, byla jeho velkou obdivovatelkou; toužila ho následovat v radikálním životě pro Krista, ale v prostředí šlechtické domova tomu nebylo přáno;

- dle tradice, v noci po Květné neděli, prchne Klára do Porciunkule, kde ji už očekává František s bratry. Na znamení zasvěcení jí ostříhá vlasy a oděje do řeholního šatu. Poté, co Kláru na několik týdnů svěří do benediktinských klášterů v okolí Assisi, jí nakonec dává trvalé zázemí u kostela San Damiano. Tím je dán počátek „Řádu chudých paní“ - později klarisek. Kláru vbrzku následují další rodné sestry a posléze i jejich matka;

- jejich náplní se stává především skrytý život modlitby a oběti za bratry, město, církev, svět;

- František sestry osobně formoval svým slovem i skutky, sepsal pro ně prvotní způsob života a zavázal se, že o ně bude pečovat jako o bratry. Sama Klára nazývala toto společenství „sazeničkou“ blaženého Františka²⁷. Klášter San Damiano se stal duchovním azylem prvních bratří.

- **Sv. Klára a klarisky**, patří neodmyslitelně k františkánství. Kde je jejich nejbližší komunita?
- Jsou františkáni připomínkou **nezbytnosti kontemplativního (modlitebního) ducha** v životě a poslání?

1213 La Verna²⁸ (neboli Alverna)

- František přijímá od jistého knížete Orlanda nabídku hory *La Verna*, kam potom často odchází do ústraní poustevny. Uchyloval se nejenom sem, ale i do dalších pousteven ve střední Itálii. Tam trávil např. dobu postní, půst před svátkem sv. archanděla Michaela, apod., takže určitou část roku prožil v prostředí intenzivní modlitby.

- K františkánství patří nejen aktivní život uprostřed civilizace, ale i společný život v odloučenosti od *ruchu světa* kvůli prohloubení spojení s Bohem, tedy tzv. **kontemplativní život**. Takovýto čas v poustevně má umožnit obnovu duše Božím Duchem - který přichází v tichém vánku jako k proroku Eliášovi na hoře Choreb, - aby člověk proměněný a naplněný Boží láskou jí znovu hořel k Němu a jeho vůli.

²³ Srov. *FP III.* - TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka*, b. 197.

²⁴ Viz *FP I.* - *Závěť sv. Františka*, v. 20.

²⁵ Viz *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 39, v. 10-11.

²⁶ Srov. *FP I.* - *Řehole*, kap. 5, v. 3; *Závěť sv. Františka*, v. 20-22.

²⁷ Srov. *FP I.* - *Závěť sv. Kláry*, v. 24-34.

²⁸ Srov. *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 91 a 94 (v. 1).

- Poustevnický prvek scházel v Řádu některým bratřím v 16. století, proto odešli a dali vznik kapucínům.

1215 IV. Lateránský koncil

- koncil byl svolán papežem Innocencem III. Kromě pomoci křižáckým státům v Palestině a řešení problémů s heretiky se zabýval i tématy věroučnými, jako např. otázkou „přepodstatnění“ při mši sv. (z chleba a vína se stává Tělo a Krev Krista), či tématy pastoračními, např. bylo rozhodnuto, že každý křesťan musí aspoň jednou za rok vyznat své hříchy knězi a přijmout Eucharistii;

- František se koncilu účastnil; koncilní témata našla odezvu v dalším Františkově působení a jeho listech: např. se účastnil o několik let později (svým způsobem) křížové výpravy; kladl důraz na to, aby bratři byli katolíci; psal často o péči a úctě k Eucharistii;

- předpokládá se, že se na koncilu setkal František se sv. Dominikem; stali se přáteli a tato blízkost přešla i na jejich následovníky.

- František žil s tehdejší církví. Jak žiji já **s církví mé doby**? Zajímám se o **učení církve či papežů**, jakožto těch, kterým Kristus svěřil „klíče od nebeského království“? Jak se jmenuje poslední papežova encyklika, o čem hovoří a k čemu mne osobně povzbuzuje?
- František si velmi vážil svátostí, zvl. se v *Pramenech* zmiňuje **Eucharistie, sv. smíření** a svátost **kněžství**. Jak praktikuji vztah k Eucharistii a zpovědi já?
- Pro spojitost s Eucharistií měl František až posvátný respekt ke **kněžím**²⁹; zůstal prý jáhnem, protože se necítil hoden stát se knězem. Modlím se za duchovní pastýře ve farnosti a jsem ochoten s nimi spolupracovat? Jak pohlížím na kněze v mém okolí?
- Kde se nachází nejbližší **společenství dominikánské rodiny** (mají také tři řády)?

1216 Porciunkulové odpustky

- vyzván v nočním vidění Pánem Ježíšem, odebral se František do Perugia /Perudže/, aby tam požádal papeže Honorio III. o plnomocné odpustky pro kostelík Panny Marie v Porciunkuli. Jednalo se o velké privilegium, protože takové odpustky byly vyhrazeny jen nejvýznamnějším místům jako třeba Svátá Země nebo Řím. Papež však žádosti vyhověl a stanovil pro získání odpustků výroční den posvěcení Porciunkule, tj. vždy 2. srpen.

- Dnes už není získání plnomocných odpustků (plné zahlazení trestů za hříchy) takový problém - kdy je mohu získat a využívám této milosti?

1217 První Generální kapitula v Porciunkuli

- jednalo se o duchovní a organizační setkání všech bratří Řádu;

- bylo zde rozhodnuto o rozdělení Řádu do provincií a také byla vyhlášena první misie za Alpy a na Blízký východ: např. Jiljí se vydává do Tuniska, Eliáš do Sýrie a František do Francie;

- kardinál Ugolin (Hugolin) však během cesty Františka přesvědčí, aby zůstal v Itálii pečovat o svěřené bratry³⁰. Nebyl to první Františkův pokus jít na misie: již roku 1211 chtěl plout do Sýrie, leč větry loď zahnalý jinam a musel se vrátit; kolem 1213-1214 putoval do Maroka, kam pro změnu nedošel kvůli nemoci³¹.

- Z mladého, spontánního hnutí se už za Františka vytváří „organismus“ Řádu. Živé tělo potřebuje kostru.
- Po vzoru apoštolů, vedeni Duchem svatým, se bratři vydávají do světa, k nevěřícím. Ne každý je povolán do dalekých končin, zvláště když víra je vzácností už v naší zemi. Dle Františkovy *Nepotvrzené řehole*³² je možno **misijně působit** dvojím způsobem: pokojným životem a - když Pán pokyne - „zvěstovat slovo Boží“. Kam mne posílá Pán jako misionáře/misionárku?

²⁹ Srov. *FP I. - Závět' sv. Františka*, v. 6-11.

³⁰ Srov. *FP II. - TOMÁŠ Z CELANA, První životopis sv. Františka*, b. 74-75.

³¹ Srov. *FP II. - TOMÁŠ Z CELANA, První životopis sv. Františka*, b. 55-56.

³² Srov. *FP I. - Nepotvrzená řehole*, kap. 16.

1219 František a sultán

- o letnicích se konala generální kapitula, která rozhodla o dalších misiích do Německa, Francie, Maďarska, Španělska a Maroka;

- František se v létě lodí vydává z Ancony /Ankony/ do egyptské Damietty, kde se během 5. křížové výpravy shromáždili křížáci, aby ji dobyli. Tam se na vlastní riziko vypraví s bratrem Iluminátem mezi muslimy, aby kázali sultánovi Melek-el-Kamelovi; jsou zajati, ale je jim vyhověno setkat se se sultánem. Ten si je vyslechne, evangelní poselství sice nepřijme, a ačkoliv by je měl dát podle zákona popravít, propustí je s vděčností a nabídkou velkých darů, že pro spásu jeho duše riskovali své životy³³.

- Tak jako byl kdysi František přijat sultánem, i dnes je snadno stravitelný pro mnoho lidí mimo církev (nekatolíci, nekřesťané) - co to bylo a je, co tak oslovuje? Jaké Františkovy vlastnosti to mohou působit?³⁴

1220 Napětí v Řádu

- na cestách se František dovídá o problémech v Řádu, které vyvstaly v Itálii během jeho nepřítomnosti: vlivní bratři si začali vytvářet svoje zúžené pojetí života a odchylovali se od původních evangelních ideálů (jedni začali přejímat mnišské asketické zvyklosti, jiní chtěli založit řád pro chudé a malomocné, další začal budovat klášter při univerzitě, apod.);

- František se proto vrací, a když vidí, že hrozí roztržka v Řádu, kterou nemůže zvládnout, žádá papeže o *kardinála protektora*, který by bratrstvo chránil a napravlil. Tímto ochráncem byl ustanoven kardinál Ugolino;

- rovněž se František zříká vedení Řádu a jmenuje místo sebe vikářem (hlavní představený bratří) bratra Petra Cattaniho (právník), jemuž slíbí poslušnost³⁵.

- Ani za Františka nebyli bratři ideální, i oni hledali své povolání ať osobní či společné.
- František **nelpí na své pozici, funkci**, je skutečně „menším“.

1221 „Rohožková“ kapitula

- o Letnicích; název proto, že si bratři měli sebou přinést „rohože“, na kterých spali; přišlo jich na 5000;

- po smrti Petra z Cattani (březen 1221) je zde jmenován jako vikář Řádu br. Eliáš z Cortony /Kortony/;

- kapitula schvaluje Františkem vytvořenou řeholi (souhrn způsobu života), tzv. *Nepotvrzenou*³⁶, protože nebyla potvrzena Svatým stolcem - zřejmě kvůli odporu skupiny učených bratří a ministrů, kteří očekávali řeholi přísnější a přesnější.

- *Nepotvrzená řehole* je pro nás přesto důležitá pro poznání Františkových ideálů a života společenství v prvních desetiletích existence.

1221 Schválení první řehole SFŘ

- přibývalo nejen bratří v Řádu, ale i těch, kdo chtěli Františkův styl obnoveného života s Kristem následovat v *neřeholnickém* stavu;

- papež Honorius III. pro takové schvaluje „*Memoriale propositi*“ /... propoziti/ - tj. „Pamětní spis programu života kajících bratří a sester žijících ve vlastních domech,“ které je považováno za první řeholi „Řádu kajícníků sv. Františka“³⁷, nazývaného později „Třetí františkánský řád“, dnes SFŘ. Na přípravě této řehole měli spolupracovat František a kard. Ugolino.

³³ Srov. *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 57; *FP III.* - TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka*, b. 30.

³⁴ Jiný úděl misionářů: Ve stejné době, ale jinde, v lednu roku 1220 v Maroku, bylo muslimy zabito 5 bratří (sv. Berard a druhové), jsou to františkánští prvomučedníci. Jejich horlivost a oběť života nicméně zapůsobily na mladého augustiniánského kanovníka v Portugalsku, že se rozhodl stát menším bratrem = sv. Antonín.

³⁵ Srov. *FP III.* - TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka*, b. 143.

³⁶ Viz *FP I.* - *Nepotvrzená řehole*.

³⁷ Srov. *Řehole SFŘ*, b. 7.

- **Kající život**, tedy snaha především o vlastní obrácení, nápravu a obnovu života pod vedením Kristova Ducha je prvotní charakteristikou SFŘ.

1221-1222 František kazatel

- František prochází střední a jižní Itálií a káže tam.

- Nenechává se tedy pohltit *úřednickou* prací zakladatele Řádu☺

1223 Schválení Františkovy Řehole papežem

- začátkem roku se František spolu s bratrem Lvem a Bonizzem /Bonicem)/ uchyluje do samoty ve Fonte Colombo /Kolombo/, aby tam v modlitbě a postu sepsal (nadiktoval) novou, kratší Řeholi. První redakce Řehole se bratřím *jaksi* ztratila... Poté, co František vytvořil druhý pokus, byl text prodiskutován na generální kapitule a předán papeži Honoriovi III., který Řeholi na podzim schválil³⁸.

- Ačkoliv musel František Řeholi víckrát upravovat a probírat, ať už s bratry či s vedením církve, bylo v ní nakonec s větším důrazem než dosud vyzdvíženo to podstatné: povolání Řádu k životu podle evangelia (v. 1). A o tento *program* života vlastně Františkovi od počátku šlo!

1223 Slavnost jesliček v Greccio /Grečo/³⁹

- současník a životopisec Františkův Tomáš z Celana /Čelana/ popis slavnosti uvádí poznámkou, že František si stálým rozjímáním připomínal Ježíšova slova i promýšlel jeho činy a „zvláště pokora jeho vtělení a láska v utrpení zaměstnávaly světcovu paměť tak, že ani nechtěl myslet na nic jiného“;

- kromě toho, jak uvádí Celano, chtěl František uctít betlémské Děťátko a „na vlastní oči vidět hořkou nouzi, kterou už jako dítě muselo snášet, když leželo v jeslích, u nichž stál vůl a osel, a když leželo na seně“;

- odtud už byl jen krůček k živé scéně Ježíšova narození, která se konala poprvé v dějinách (alespoň nám známých) na přání sv. Františka, v lesích u středoitalské vesničky Greccio, v noci z 24./25. prosince.

Slavnost jesliček v Greccio a její okolnosti nám umožňují nahlédnout do Františkova duch. života:

- Jeho spiritualita žije zvláště hlavními událostmi Boží pokory: **Vtělením** a **Ukřižováním**.
- Inspirací pro Františkovu chudobu je **pokora** jeho Mistra. Ta ho vede k ryzímu **soucítu** s Ním a touze Ho následovat v jeho údělu. Též zde můžeme spatřovat zdroj Františkova soucítu s těmi, kteří jako Ježíš musejí snášet „hořkou nouzi“.
- František žije Božím slovem („Ježíšova slova“) - dle Celana rozjímá nejen o výročí, ale **noří se i do biblických scén** (využívá daru paměti a představivosti).
- Františkova víra se neodehrávala jen na rovině intelektuální, abstraktní, nýbrž v duchu následování Božího Syna, který se stal zcela člověkem, František prožívá víru i skrze své **emoce a smysly**. Františkova spiritualita je tedy velmi lidská a přirozená. Viz i jeho vztah k dílu stvoření.
- Kromě toho neustrnul na určité rutině zbožnosti, ale byl v ní **kreativní**, v dětské prostotě **hravý** a v důsledku srozumitelný obyčejným lidem.
- Ne náhodu byli později velkými šířiteli nejen konkrétních výjevů betlémských událostí, ale také např. názorné pobožnosti **Křížové cesty** právě Františkovi bratři (sv. Leonard z Porto Maurizio).

1224 Stigmatizace⁴⁰

- František měl ve velké úctě anděly a zvláště si vážil sv. archanděla Michaela, k jehož cti se postíval 40 dní od slavnosti Nanebevzetí (15.8.) do jeho svátku (29.9.)⁴¹.

³⁸ Viz FP I. - *Řehole*.

³⁹ Srov. FP II. - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 84-86.

⁴⁰ Srov. FP II. - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 94-95.

⁴¹ Srov. FP III. - TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka*, b. 197.

- během jednoho takového postu roku 1224 pobýval František v poustevně na La Verně; okolo 14. září tam prožil vidění ukřižovaného anděla serafa, po němž se mu na těle objevila stigmata, tj. znamení Kristova umučení: v ruce, na nohu a v boku;
- stigmata František po zbytek života skrýval, ačkoliv ho bolela a vytékala z nich krev; jen několik bratří je mohlo spatřit; až po Františkově smrti je mohli vidět ostatní;
- František je první známý stigmatizovaný člověk v dějinách.

- Františkova touha být s milovaným Kristem jedno, byla Pánem zhmotněna i v tělesné podobnosti. Později bude František označován jako „Alter Christus“ = Druhý Kristus.
- **Tajemství Kříže** je ve Františkově životě silně přítomné: Ježíš mu dává z kříže v kostelíku San Damiano poslání; setkává se s ukřižovaným Ježíšem v malomocných; František si dělá hábit do tvaru kříže; často o Ježíšově umučení rozjímá; podepisuje se znamením kříže **Tau**;...
- Z doby tohoto Františkova pobytu na La Verně pochází modlitba *Chvály Boha nejvyššího*⁴², kterou spolu s napsaným *Požehnáním*⁴³ poslal br. Lvovi, aby ho potěšil. Svědčí o Františkově totální lásce k Bohu (samá „Ty“, žádné „já“) a o jeho současné blízkosti bratrovi v nouzi.

Prosinec 1224 - únor 1225 Kázání po Umbrii a Marce anconské

- během těchto chladných měsíců František na oslíku projíždí oblastmi v okolí svého rodného kraje a káže;
- stigmata a též asi nemoci mu nedovolují již chodit pěšky.

- František by mohl *sedět u kamen* a odpočívat, namísto toho podstupuje námahu, aby kázal „k prospěchu a vzdělání lidu a aby jim hlásal, co jsou neřesti a ctnosti, trest a sláva“⁴⁴.
- František by jistě od dobrodinců, namísto chození pěšky či oslíka, vyžebbral výkonnějšího koně i s povozem. Dle *Řehole* však nesměli bratři cestovat na koni, měli nosit „levné šaty“, neměli používat peníze,...měli tak i stylem běžného života **následovat Krista chudého a pokorného**.

Jaké dopravní prostředky a vůbec věci k životu používám já? Je zde však nutno zohlednit, zda žiji sám, zda mám rodinu, co ode mne žádá moje profese, i to, zda určitá laciná věc nebude ke škodě životnímu prostředí, apod.

1225 (březen - červen) Pobyt u San Damiana a *Píseň bratra Slunce*

- v březnu zavítal František do San Damiana, aby navštívil Kláru. Nemoc očí se mu však v té době zhoršila natolik, že tam musel po určitý čas zůstat; nemohl snést denní světlo ani oheň v noci, proto dlel stále v temnotě cely a trpěl neustálou bolestí, takže nebyl schopen ani odpočívat nebo spát⁴⁵;
- během jedné bolestné noci obdržel od Pána ujištění, že za svoji trpělivost v nemoci dostane za dědictví Boží království⁴⁶; ráno pak z vděčnosti Pánu nadiktoval bratřím *Chvalozpěv stvoření* neboli *Píseň bratra Slunce*⁴⁷;
- v červnu přidal František k *Písni* 10. - 11. verš, který hovoří o odpuštění a pokojném snášení křehkosti; stalo se tak poté, co se dověděl o veliké hádce v Assisi mezi starostou a biskupem a on je chtěl usmířit: poslal tedy bratry k znepráteleným stranám, aby jim zazpívali *Píseň* i s tímto dodatkem a následně došlo k okamžitému, vzájemnému odpuštění a smíření obou nepřátel⁴⁸.

- Františkův nadšený **vztah k přírodě a stvoření** byl v jeho době něčím neobvyklým: hmotný svět byl mnohými spíše dáván do protikladu k duchovému Božím světu. O Františkovi však čteme, že „vroucně i něžně miloval i nízké a nerozumné tvory“ a „vzdával díky Bohu, kterého ctí všichni

⁴² Viz *FP I. - Chvály Boha nejvyššího*.

⁴³ Celý název je *Požehnání bratru Lvovi*: Viz *FP I.*

⁴⁴ Z Františkovy *Řehole* o tom, jak mají kazatelé promlouvat: Viz *FP I.*, kap. 9.

⁴⁵ Srov. *FP I. Řím* nebo *FP I. Olomouc - Legenda Perugijská / ...Perudžijská/*, b. 43.

⁴⁶ Srov. *FP III. - TOMÁŠ Z CELANA, Druhý životopis sv. Františka*, b. 213.

⁴⁷ Viz *FP I. - Píseň bratra Slunce*.

⁴⁸ Srov. *FP I. - Píseň bratra Slunce*, v. 11 (poznámka „b“). A také srov. *FP I. Řím* nebo *FP I. Olomouc - Zrcadlo dokonalosti*, b. 101.

tvorové pokornou chválou⁴⁹. Vážil si přírody jakožto stvoření a daru, tedy ve vztahu ke Stvořiteli. S pohledem vděčnosti k Otci veškerenstva mohl pak vše kolem nazývat „bratr“, „sestra“. Františkův současník píše, že „v každém díle chválil jeho Tvůrce...Radoval se z díla rukou Páně a skrze krásu věcí objevoval příčinu a smysl života. V krásném poznával Nejkrásnějšího...“⁵⁰.

- Umím ve stvoření, v přírodě nahlížet Boží přítomnost? Umím se radovat i z drobných krás Božího stvoření kolem mne? Jak pečuji o tento dar stvoření, který mi/nám byl svěřen?
- **Pokoj** (Pax, Pace) a úsilí o něj bylo nepřehlédnutelnou součástí Františkova života a jeho poslání: Přáním Pokoje začínal kázání a dopisy, chtěl, aby sami bratři spolu žili v Pokoji a vedl je k tomu, aby na svých cestách - dle evangelia - nejprve lidem sdělovali přání Pokoje, usmiřoval znesvářené jednotlivce i skupiny lidí,...
- Žiji já v Pokoji se sebou, s lidmi kolem mne a s Bohem? Nemám i já někomu něco odpustit, usmířit se? Kde v mém blízkém okolí schází Pokoj a já tam mohu být jeho spoluvůrcem?

březen 1225 - duben 1226 Léčba nemocí

- jak již bylo zmíněno, František byl v této době sužován nemocí očí, kterou si měl na pokyn generálního ministra br. Eliáše příp. kardinála Ugolina, nechat léčit: nejprve proto podstoupil léčbu u San Damiana; pak se odebral do Fonte Colombo /Kolombo/, kde mu byly chirurgem vypalovány spánky žhavým železem⁵¹; po nějakém čase se ho lékaři pokoušejí léčit v La Forestě, a to skrze uši⁵². Všechny tyto snahy o vyléčení však byly neúspěšné;

- v dubnu 1226, během pobytu v Sieně, kde mu opět léčili oční chorobu, se František roznemohl po celém těle: měl nemocný žaludek, játra a „zvracel mnoho krve, takže se zdálo, že se již blíží smrt“; po přesunu do poustevny Celle u Cortony /Čele u Kortony/ se Františkovi ještě nadmulo břicho a opuchly mu nohy, nemohl takřka nic jíst⁵³.

- Nemoc byla pro Františka bolestivá natolik, že - podle něho - by bylo snazší mučednictví, než pouhé tři dny takového utrpení. Přesto jeho nejmilejším přáním zůstávalo, aby se s ním dělo to, co se líbí Pánu⁵⁴.
- Zřejmě toto důvěryplné svěření se do Božích rukou činilo z Františka člověka nesmírně radostného. Celano totiž uvádí, že v této těžké situaci „s úsměvem, radostně a ochotně snášel to, nač bylo druhým trpké a bolestné jen pomyslet“⁵⁵. Ostatně chvalozpěv na dobrého Pána (*Píseň bratra Slunce*) píše František v době rozjíždějící se nemoci. Svým životem tak stvrzoval to, čemu učil o **radosti** druhé: „máme se *radovat*, když se octneme ve všelijakých zkouškách a když na tomto světě pro život věčný vydržíme jakékoliv úzkosti a trápení duše i těla“; bratři ať „nejsou smutní a zamračení pokrytci, ale ať ukazují, že se *radují* v Pánu a jsou náležitě veselí a milí“; „mají se *radovat*, když pobývají mezi nízko postavenými a opovrhovanými lidmi, mezi chudými a slabými, nemocnými...“⁵⁶. Podstatu Františkova pojetí *radosti* pak můžeme vytušit z traktátu *O pravé a dokonalé radosti*⁵⁷, který je mu též přisuzován.
- Laskavá radost patří k typickým rysům františkánského povolání. Je pro mne víra a františkánství zdrojem radosti nebo spíše strachu z jejich nároků? Jak reaguji v běžném životě, když se mi něco nedaří?

⁴⁹ Srov. *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 58.

⁵⁰ Srov. *FP III.* - TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka*, b. 165.

⁵¹ Srov. *FP III.* - TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka*, b. 166.

⁵² K pobytu v La Forestě (tehdy název San Fabiano) srov. *FP I. Řím* nebo *FP I. Olomouc - Zrcadlo dokonalosti*, b. 104.

⁵³ Srov. *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 105.

⁵⁴ Srov. *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 107.

⁵⁵ Viz *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 107, v. 5.

⁵⁶ Viz *FP I.* - *Nepotvrzená řehole*, kap. 17, v. 8; 7, 16; 9, 2.

⁵⁷ Viz *FP I.* - *O pravé a dokonalé radosti*.

- V obavě, že František umírá, ho v Sieně bratři narychlo prosili, aby zanechal nějakou duchovní poslední vůli pro další bratry. Tak se dochovala tzv. *Závěť ze Sieny*⁵⁸, která obsahuje hodnoty, na kterých mělo Františkovi v tu chvíli nejvíce záležet: aby se bratři vždy milovali, aby milovali chudobu a byli věrni církvi.
- Pravděpodobně v poustevně v Celle pak František začíná diktovat obsáhlejší *Závěť*⁵⁹, která je důležitá pro poznání Františkovy osobnosti, životní cesty, kterou prošel i poznaných hodnot, protože *Závěť* pochází přímo od něho, na rozdíl od děl životopisců.

3. říjen 1226 *Transitus sv. Františka*⁶⁰

- kvůli zhoršení zdravotního stavu v Celle /Čele/, byl František na vlastní žádost v srpnu dopraven do Assisi, kde našel azyl v biskupském paláci (nechtěli ho prý nechat pobývat mimo město, aby někdo tělo případně zesnulého světce neukradl, ve středověku byl totiž o relikvie velký zájem);
 - během září již František cítil, že čas odchodu je blízko, proto požádal bratry, aby ho přenesli ke kostelíku Panny Marie v Porciunkuli, kde kdysi uslyšel evangelium pro svůj život;
 - ve chvílích umírání si přeje František s bratry chválit Pána (tehdy měl dodat verše o „sestře smrti“ k *Písni bratra Slunce*⁶¹), odpouští všem, a chce, aby mu bylo čteno evangelium o Ježíšových posledních dnech před smrtí;
 - František umírá 3. října v předvečer neděle obklopen bratry; na druhý den je jeho tělo slavnostně přenášeno do Assisi, přičemž cestou se průvod zastavuje u Kláry a sester v San Damianu a poté je Františkova tělesná schránka uložena v kostele sv. Jiří, kde kdysi chodil do školy.

- Františkova smrt se ve františkánské rodině slaví jakožto *Transitus* (3.10. večer) - tzn. *přejítí* do blažené věčnosti. A vskutku jeho **smrt** lze považovat za vzorovou pro křesťanský odchod z tohoto světa, protože to nebyl čas smutku a zoufalství, ale naděje a nového života:
 - radostně chválí Boha za „blízkou smrt i za budoucí život“ a vyzývá k tomu i okolí;
 - odchází smířen - odpouští všem a žehná jim;
 - smrt nazývá „sestrou“, tedy ji přijímá jako dar a součást života;
 - je obklopen blízkými;
 - sjednocuje se s Ježíšovou smrtí skrze naslouchání pašijím.

František neodchází do prázdnoty či do neznáma, ale za něžným a mocným hlasem Toho, o němž pln důvěry prohlásil: „Bůh mě volá!“

- Legendy se zmiňují ještě o dalších okolnostech Františkova umírání: přál si být oblečen v kající roucho, položen na holou zem a posypán popelem na znamení pomíjivosti tohoto světa. Umírá jako kající. František zde završoval svoji cestu **pokání**, na kterou se kdysi vydal veden Pánem: „Pán dal mně, ... abych takto začal konat pokání“⁶².

Pokání (kajícnost) jakožto život stálého obrácení a vnitřní proměny „do souladu s Kristem“, je podstatným rysem Františkovy cesty k Bohu⁶³. Na více místech ve *Spisech* František rozlišuje mezi tím, kdo *koná pokání* a *kdo ne*⁶⁴, kdo jde cestou dobra a kdo zla. Cesta toho prvního směřuje k „blaženosti“, cesta druhého k „věčnému ohni“. Nejobsáhleji o cestě pokání pojednává v listu *Slova života a spásy*⁶⁵, který je považován za určitou prvotní řeholi františkánských terciářů. Tím se pokání, obrácení, stalo součástí programu i jejich života⁶⁶.

⁵⁸ Viz *FP I. - Závěť ze Sieny*.

⁵⁹ Viz *FP I. - Závěť svatého Františka*.

⁶⁰ Srov. *FP II. - TOMÁŠ Z CELANA, První životopis sv. Františka*, b. 105.108-111.116.118.

⁶¹ Viz *FP I. - Píseň bratra Slunce*, v. 12-13.

⁶² Viz *FP I. - Závěť svatého Františka*, v. 1.

⁶³ O povaze frant. kajícnosti, že to nespočívá v sebetrýznění: „Františkánští kající se musejí vždy vyznačovat uctívou a něžnou láskou, jakož i radostí...“ (*Konstituce Řádu menších bratří kapucínů*, 110,2).

⁶⁴ Např. *FP I. - Nepotvrzená řehole*, kap. 21,3.7-9; 23,4.

⁶⁵ Viz *FP I. - Slova života a spásy*.

⁶⁶ Srov. *Řehole SFR*, b. 7.

Kéž proto také o nich mohou jednou životopisci psát, že při jejich *Transitu* bylo vidět jejich duši „stoupat do nebe přímou stezkou“⁶⁷ ☺

16.10.1228 Svatořečení⁶⁸

- proběhlo v Assisi pod vedením papeže Řehoře IX. - tzn. Františkova přítele a pomocníka, bývalého kardinála Ugolina, který byl rok po Františkově smrti zvolen papežem.

⁶⁷ Viz *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 110, v. 5.

⁶⁸ Srov. *FP II.* - TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka*, b. 126.